

UMEÅ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2013-05-13
meddelad i
Umeå

Mål nr M 58-03

SÖKANDE

BillrudKorsnäs Karlsborg Aktiebolag, 556310-4198
952 83 Karlsborgsverken

Ombud: [REDACTED]
Alrutz' Advokatbyrå AB
Box 7493
103 92 Stockholm

MOTPARTER

1. Naturvårdsverket
106 48 Stockholm
2. Länsstyrelsen i Norrbottens län
971 86 Luleå

SAKEN

Tillstånd till pappers- och massaproduktion vid Karlsborgs bruk i Kalix kommun; nu fråga om fastställande av slutliga villkor för utsläpp till luft.

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslutar de i miljödomstolens deldom den 30 oktober 2003 uppskjutna frågorna om utsläpp till luft av kväveoxider och kolmonoxid från barkpannan och av stoft från sodapannan och föreskriver följande slutliga villkor för verksamheten.

18. Utsläpp av kväveoxider (NO och NO₂), räknat som kvävedioxid (NO₂), från barkpannan får inte överskrida 150 ton/år. Kontroll av utsläppet ska ske genom kontinuerlig mätning och registrering.

Dok.Id 185142

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 138 901 04 Umeå	Nygatan 45	090-17 21 00 E-post: mmd.umea@dom.se www.domstol.se	090-77 18 30	måndag – fredag 09:00-12:00 13:00-15:00

19. Utsläpp av stoft från sodapannan får som årsmedelvärde inte överstiga 80 mg/Nm³ torr gas vid 6 % O₂. Från och med 2015 får utsläppet som årsmedelvärde inte överstiga 60 mg/ Nm³ torr gas vid 6 % O₂. Kontroll av utsläppet ska ske genom mätning minst 6 gånger per år.

Yrkanden och framställningar i övrigt som inte behandlats ovan lämnas utan bifall.

Tidigare meddelade provisoriska föreskrifter P6 och P7 upphör härmed att gälla.

Innehållsförteckning

Domslut	1
Sammanfattning.....	4
Tidigare beslut	5
Tillstånd och därefter föreskrivna slutliga villkor	5
Kvarstående uppskjutna frågor.....	6
Kväveoxider och kolmonoxid från barkpannan	6
Stoft från sodapannan	7
Prövotidsredovisningar.....	8
Kväveoxider från barkpannan	8
Kolmonoxid från barkpannan.....	10
Stoft från sodapannan	11
Remissmyndigheternas synpunkter	13
Kväveoxider från barkpannan	13
Naturvårdsverket	13
Länsstyrelsen	14
Kolmonoxid från barkpannan.....	14
Naturvårdsverket	14
Länsstyrelsen	15
Stoft från sodapannan	16
Naturvårdsverket	16
Länsstyrelsen	17
Domskäl.....	18
Avsluta prövotiderna	18
Kväveoxider från barkpannan	18
Kolmonoxid från barkpannan.....	19
Stoft från sodapannan	20
Hur man överklagar	21

SAMMANFATTNING

Vid Karlsborgs bruk i Kalix kommun tillverkas blekt sulfatmassa och papper. Nuvarande verksamhetsutövare är BillerudKorsnäs Karlsborg AB.

Förevarande tillståndsprövning för verksamheten har pågått sedan april 2003 då ansökan om nytt tillstånd gavs in till Umeå tingsrätt, dåvarande miljödomstolen. Tillstånd till verksamheten meddelades av domstolen den 30 oktober 2003. I detta tillstånd meddelades åtta slutliga villkor, bland annat avseende utsläpp till luft (i vissa delar) och hantering av kemikalier. Frågan om villkor beträffande skyddsåtgärder och begränsningar för verksamheten avseende utsläpp till vatten och luft (i resterande delar), buller, transporter, energihushållning och efterbehandling av förorenade områden sköts upp under en utredningstid för senare avgörande. Allt eftersom de utredningar som verksamhetsutövaren ålagts att utföra redovisats till domstolen har domstolen fastställt ytterligare slutliga villkor för verksamheten.

I april 2010 och mars 2012 har verksamhetsutövaren redovisat de sista kvarstående utredningarna, vilka avser utsläpp till luft av kväveoxider och kolmonoxid från barkpannan och av stoft från sodapannan. Prövotidsredovisningarna har kungjorts och Länsstyrelsen i Norrbottens län och Naturvårdsverket har lämnat synpunkter på vilka villkor som bör föreskrivas.

Mark- och miljödomstolen fastställer genom denna dom två ytterligare villkor för verksamheten. I båda villkoren fastställs utsläppsnivåer i enlighet med verksamhetsutövarens förslag. Villkoren konstrueras i enlighet med rådande praxis.

Genom denna dom fastställs de sista villkoren för verksamheten. När denna dom vinner laga kraft är tillståndsprövningen för Karlsborgs bruk avslutad.

TIDIGARE BESLUT**Tillstånd och därefter föreskrivna slutliga villkor**

Umeå tingsrätt, dåvarande miljödomstolen, har i deldom den 30 oktober 2003 lämnat Billerud Karlsborg AB tillstånd enligt miljöbalken att vid Karlsborgs bruk tillverka högst 290 000 ton blekt sulfatmassa per år och högst 175 000 ton papper per år, bestryka högst 70 000 ton internt och externt tillverkat papper per år, samt utföra härför erforderliga ändringar av anläggningen.

Miljödomstolen föreskrev åtta slutliga villkor för verksamheten samt sköt upp avgörandet av vilka villkor beträffande skyddsåtgärder och begränsningar som skall gälla avseende utsläpp till vatten, utsläpp till luft (av stoft från sodapannan, kväveoxider, kolmonoxid och PAH från barkpannan, processvavel från smältalösare, hartskokeri och diffusa svaga gaser), buller, transporter, energihushållning samt efterbehandling av förorenade områden.

Efter att miljödomstolens dom överklagats av verksamhetsutövaren och Naturvårdsverket ändrade Miljööverdomstolen i dom den 10 maj 2005 ett villkor samt föreskrev ytterligare två slutliga villkor för verksamheten.

Uppskjutna frågor har därefter avgjorts av miljödomstolen i följande avgöranden.

- Deldom den 24 augusti 2007 (utsläpp till luft av processvavel från smältalösare, hartskokeri och diffusa svaga gaser, transporter, energihushållning samt efterbehandling av förorenade områden). I deldomen föreskrevs ett slutligt villkor avseende utsläpp av processvavel. Detta villkor ändrades av Miljööverdomstolen som i dom den 8 december 2009 föreskrev att utsläppet av processvavel från smältalösare, hartkokeri och diffusa svaga gaser från och med 2014 ska samlas upp och förbrännas i ett s.k. svaggassystem eller motsvarande.
- Deldom den 23 september 2008 (utsläpp till luft av kväveoxider från sodapanna, mesaugn och destruktionsugn samt utsläpp till luft av PAH från barkpannan) varvid ytterligare ett slutligt villkor föreskrevs.

- Deldom den 12 november 2008 (buller) varvid ytterligare ett slutligt villkor föreskrevs.
- Deldom den 17 juni 2009 (utsläpp till vatten) varvid ytterligare fyra slutliga villkor föreskrevs.

Miljödomstolen har vidare i dom den 28 augusti 2009 meddelat bolaget tillstånd enligt miljöbalken att vid Karlsborgs bruk öka produktionen av blekt sulfatmassa till 320 000 ton per år. För tillståndet gäller de villkor och provisoriska föreskrifter m.m. som gäller eller kan komma att gälla för det tillstånd som lämnats i miljödomstolens deldom den 30 oktober 2003.

Kvarstående uppskjutna frågor

Kväveoxider och kolmonoxid från barkpannan

Den i 2003 års deldom uppskjutna frågan om utsläpp av kväveoxider och kolmonoxid från barkpannan har på nytt skjutits upp i deldomarna meddelade den 24 augusti 2007 och den 23 september 2008. I den senare domen föreskrevs ändrad utredningsföreskrift och ändrad provisorisk föreskrift enligt följande.

U14. Bolaget ska genomföra utredning dels angående effekterna av ombyggnaden av barkpannan m.m. på utsläppet av kväveoxider, dels angående sambandet mellan koncentrationerna av kolmonoxid och kväveoxider i rökgaserna från barkpannan vid olika pannlast, bränslemix och bränslekvalitet.

Utredningen ska ges in till miljödomstolen senast den 31 mars 2010, med förslag till åtgärder och slutliga villkor för utsläpp till luft av kväveoxider och kolmonoxid från barkpannan.

P7. Utsläppet av kväveoxider (NO och NO₂), beräknat som NO₂, från barkpannan får som riktvärde* och årsmedelvärde inte överskrida 100 mg/MJ.

*Med riktvärde avses ett värde som, om det överskrids, medför skyldighet för tillståndshavaren att vidta åtgärder så att värdet kan hållas.

Stoft från sodapannan

Den i 2003 års deldom uppskjutna frågan om utsläpp av stoft från sodapannan har på nytt skjutits upp i deldomen den 24 augusti 2007 med följande utredningsföreskrift och provisorisk föreskrift. Bakgrunden till föreskriften var ett åtagande från verksamhetutövaren att installera ett kompletterande elfilter för rökgaserna från sodapannan.

U12. Utredning angående vilken effekt en kompletterande rökgasrening av sodapannans stoftrening har för utsläppen av stoft från sodapannan. Utredningen ska inkludera stoftets innehåll av finpartikulärt stoft (PM10).

P6. Halten stoft i utsläppet från sodapannan får som årsmedelvärde och riktvärde* till och med den 1 september 2009 inte överstiga 400 mg/m^3 ntg och därefter 150 mg/m^3 ntg.

*Med riktvärde avses ett värde som, om det överskrids, medför skyldighet för tillståndshavaren att vidta åtgärder så att värdet kan hållas.

På ansökan av verksamhetsutövaren medgav miljödomstolen i ett beslut den 4 april 2008 att bolaget inom ramen för utredningen fick ändra inriktning med avseende på teknisk lösning för att reducera utsläppet av stoft. Eftersom den alternativa tekniska lösningen senare visade sig inte fungera problemfritt och bolaget därför beslutade att återgå till den ursprungligen tänkta reningstekniken (installation av elfilter) senarelade domstolen i beslut den 20 februari 2009 tidpunkten för redovisningen och ändrade föreskriften P6 enligt följande.

P6. Halten av stoft i utsläppen från sodapannan som årsmedelvärde och riktvärde får inte överstiga 400 mg/m^3 ntg för tiden till och med den 1 september 2011 och 150 mg/m^3 ntg för tiden därefter.

PRÖVOTIDSREDOVISNINGAR

Bolaget inkom till domstolen med prövotidsredovisning den 1 april 2010 i anledning av utredningsföreskrift U14, utsläpp till luft av kväveoxider och kolmonoxid från barkpannan, samt den 30 mars 2012 i anledning av utredningsföreskrift U12, utsläpp till luft av stoft från sodapannan. Nedan redogörs för vad bolaget huvudsakligen anfört i dessa och i senare kompletteringar och yttranden i anledning av remissmyndigheternas synpunkter.

Kväveoxider från barkpannan

Det inför 2008 års deldom redovisade planerade fortsatta trimningsarbetet beträffande kväveoxider och kolmonoxid från barkpannan har resulterat i att utsläppen av kväveoxider vid användning av fastbränsle och med SNCR-rening kunnat minska till nivån 50-70 mg/MJ inom huvuddelen av pannans lastområde, vilket väl motsvarar de förväntningar som redovisades 2008. Vid låg pannlast krävs dock tillförsel av färsk tilluft för att hålla pannans sandbädd svävande. Detta medför ett oundvikligt stort syreöverskott vilket i sin tur medför väsentligt högre specifika emissionsnivåer än vid högre pannlast. De specifika utsläppen av kväveoxider ökar även när pannan utnyttjas för en kapacitet som överstiger kapaciteten för fastbränsle eftersom den olja som då måste användas ger ett högre utsläpp av kväveoxider än fastbränsle. Som en konsekvens av att utsläppen varierar med olika lastförhållanden uppgår dessa genomsnittligt till mellan 80 och 85 mg/MJ, motsvarande mellan ca 125 och 135 ton/år vid tillståndsgiven produktion motsvarande ca 0,4 kg/ton blekt massa. Ett fortsatt trimningsarbete för att uppnå ytterligare lägre emissioner bedöms inte resultera i några beaktansvärda förbättringar.

Fastbränslepannans emissioner av kväveoxider är starkt beroende av effektuttaget i pannan. Emissionerna ökar således vid såväl låg som hög last jämfört med förhållandena däremellan. Med brukets nuvarande ångbalans ligger barkpannans ångproduktion under ca 50 % av drifttiden i låglastområdet med de förhöjda emissioner som alltså följer av det. Till exempel framtida energieffektiviseringar och/eller konjunkturbetingade förändringar i produktmixen kan medföra att drifttiden inom låglastområdet ökar ytterligare, med följd att även den specifika

men inte den totala emissionen av kväveoxider ökar. Om utsläppsvillkoret skulle vara uttryckt i mg/MJ (årsmedelvärde) skulle bolaget i ett sådant läge behöva öka förbränningen av fastbränsle för att kunna innehålla villkoret, även om detta inte vore påkallat av det rådande energibehovet. Erhållen överskottsenergi skulle få kylas bort. Bolaget föreslår i stället att ett utsläppsvillkor föreskrivs som reglerar den totala årliga mängd kväveoxider som inte får överskridas, vilket även överensstämmer med det villkor som gäller sedan tidigare för utsläpp av kväveoxider från processen.

Bolaget bestrider att det i villkoret föreskrivs att utsläppet som månadsmedelvärde ska understiga 0,7 kg per ton blekt massa under minst nio månader, i enlighet med Naturvårdsverkets förslag. Detta förslag innebär att två värden som aldrig får överskridas ("gränsvärden") skulle föreskrivas. Något bärande skäl för en sådan dubbelreglering kan bolaget inte se. Förslaget innebär också att den tidpunkt när det kan konstateras om respektive begränsningsvärde har innehållits eller ej riskerar att i stort sett inträffa samtidigt, det vill säga i anslutning till årsskiftena. Bolagets förslag innebär en löpande månadsvis uppföljning och därmed förutsättningar för en betydligt skyndsammare rapportering till tillsynsmyndigheten av eventuella överskridanden.

Bolagets villkorsförslag

Utsläppet av kväveoxider (NO och NO₂), räknat som NO₂, från barkpannan får inte överskrida 150 ton/år.

Om utsläppet beräknat som månadsmedelvärde överskrider 0,7 kg/ton blekt massa, ska bolaget omgående underrätta tillsynsmyndigheten om överskridandet och senast en månad efter det att överskridandet har konstaterats, redovisa vilka åtgärder eller andra försiktighetsmått som bolaget har vidtagit och/eller avser att vidta för att överskridandet inte ska upprepas.

Miljödomstolen överlåter åt tillsynsmyndigheten att fastställa villkor om vilka skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått som ska vidtas för att förhindra att ett överskridande upprepas, samt när åtgärderna senast ska vara genomförda.

Kolmonoxid från barkpannan

De genomsnittliga utsläppen av kolmonoxid från barkpannan uppgår till nivån 100 till 200 mg/MJ, vilket är något mer än vad som förväntades 2008, men förklaras av att bolaget prioriterat låga utsläpp av kväveoxider och därmed accepterat ett något högre utsläpp av kolmonoxid. Genomförda mätningar av PAH visar på låga utsläppsvärden. Ett fortsatt trimningsarbete för att uppnå ytterligare lägre emissioner av kolmonoxid bedöms inte resultera i några beaktansvärda förbättringar. Bolaget anser inte att något villkor för utsläpp av kolmonoxid behöver föreskrivas utgående från numera uppnådda låga utsläppsnivåer och även konstaterade låga utsläpp av PAH.

Bolaget bestrider att villkor föreskrivs i enlighet med Naturvårdsverkets förslag. Bolaget avser givetvis att med styrprogrammet för barkpannan bibehålla dagens uppnådda prestanda men anser att det inte finns förutsättningar att med hjälp av förbättrad styrning trimma pannan ytterligare.

Bolaget bestrider även att villkor föreskrivs i enlighet med länsstyrelsens förslag. Fördelarna med det föreslagna villkoret kan starkt ifrågasättas ur miljösynpunkt. Kraftigt förhöjda utsläpp av kolmonoxid förekommer numera under endast ca 5 % av drifttiden sett över ett kalenderår. Det saknas möjlighet att undvika dessa förhöjningar utan ur miljösynpunkt negativa extraordinära åtgärder. Eventuella framtida situationer med överskridande av villkoret eller risk för detta kommer att vara orsakade av omständigheter som bolaget inte kan påverka.

Bolaget anser inte att motiveringen att villkor bör föreskrivas utifrån en jämförelse med vad som gäller för andra fastbränslepannor medför att villkoret bör föreskrivas. Detta eftersom det råder helt olika förutsättningar vad gäller skogsindustrins fast-

bränslepannor vid en jämförelse med fastbränslepannor inom energisektorn och mellan bolagets fastbränslepanna och de två övriga skogsindustripannorna i länet.

Bolaget anser inte att motiveringen att ett villkor är till fördel ur tillsynssynpunkt räcker för att motivera en föreskrift om begränsningsvärde. Länsstyrelsen kommer liksom idag som tillsynsmyndighet erhålla löpande information om utsläppen av bland annat kolmonoxid från barkpannan och därmed även tillräckligt underlag för utövande av erforderlig tillsyn.

Om domstolen ändå delar länsstyrelsens inställning att ett villkor bör föreskrivas föreslås följande lydelse.

Bolagets villkorsförslag (reservationsvis)

Om utsläppen av kolmonoxid i utgående rökgaser från barkpannan som dygnsmedelvärde under ett kalenderår överskrider 800 mg/Nm³ torr rökgas vid 6 % O₂ under 95 % av drifttiden med laster som överstiger 25 MW ska bolaget inom en månad efter att detta konstaterats underrätta tillsynsmyndigheten och redovisa vilka åtgärder bolaget vidtagit eller har för avsikt att vidta för att en upprepning inte ska ske.

Stoft från sodapannan

Bolaget har installerat det kompletterande elfiltret för rening av stoft från sodapannan i enlighet med miljödomstolens beslut i domen den 24 augusti 2007.

Anläggningen togs i drift i början av september 2011.

Det nya elfiltret möjliggör en markant sänkning av stoftutsläppen jämfört med vad som förutsattes i tidigare prövning. Denna sänkning av stoftutsläppen medför dock en minskad produktion av hetvatten då rökgasflödet från det nya elfiltret inte passerar den befintliga skrubbern. Minskningen kan reduceras om rökgasflödet till nya elfiltret begränsas något.

Under pågående remisstid har det framkommit nya möjligheter att ersätta det bortfall av energi som fås genom en minskad hetvattenproduktion. I samband med upphandlingen och installationen av ett system för att reducera utsläppen av svaga gaser har det framkommit en möjlighet att använda det varmvatten som produceras vid kylning av de svaga gaserna som bas för tillverkning av hetvatten. Detta ger en ökad produktion av hetvatten vilket i huvudsak balanserar den hetvattenförlust som en ökad belastning på det nya elfiltret bedöms medföra. Metoden kräver en tilläggsinvestering om ca 5 Mkr, som bolaget dock anser är rimlig att genomföra med hänsyn till bland annat krav som kan komma att ställas i BAT-slutsatser enligt industriemissionsdirektivet (IED). Det bör dock framhållas att detta sätt att utnyttja uppkommet hetvattenöverskott givetvis i samma grad begränsar möjligheterna att utnyttja överskottet för framtida energibesparingsåtgärder efter samma mönster som bolaget tillämpat under senare år.

Vid genomförande av den beskrivna åtgärden och ökad belastning av det nya elfiltret kan utsläppen av stoft från sodapannan vid normal drift begränsas till nivån 50 mg/Nm³ vid 6 % O₂. Det gör det möjligt för bolaget att acceptera den av länsstyrelsen föreslagna villkorsnivån om 60 mg/Nm³ vid 6 % O₂. Eftersom den för att innehålla villkoret nödvändiga investeringen kan göras under 2014, kan föreslaget villkor gälla från och med 2015.

Som Naturvårdsverket konstaterar i sitt yttrande planerar bolaget numera att belasta det nya elfiltret med 25-30 % av det totala rökgasflödet. Det motsvarar mellan ca 65 000 och 80 000 Nm³ torr gas per timme. Av ingiven redovisning framgår att en ökad belastning av det nya filtret jämfört med nyssnämnda värden bedöms ge ett endast marginellt lägre utsläpp av stoft. Detta förklaras bland annat av att de sedan tidigare befintliga elfiltren 1 och 2 med det tillämnade körsättet inte såsom tidigare kommer att belastas utöver vad de är dimensionerade för. Vidare framgår att utsläppen av stoft då begränsas kraftigt samt att en ytterligare minskning har betydligt mindre effekt.

Bolagets villkorsförslag

Utsläppen av stoft från sodapannan får som årsmedelvärde inte överstiga 80 mg/ Nm³ vid 6 % O₂. Från och med 2015 får utsläppet som årsmedelvärde inte överstiga 60 mg/ Nm³ vid 6 % O₂.

REMISSMYNDIGHETERNAS SYNPUNKTER

Nedan redogörs för remissmyndigheternas slutliga synpunkter såsom domstolen uppfattat dem.

Kväveoxider från barkpannan Naturvårdsverket

Bolaget har i sin redogörelse beskrivit att den specifika NO_x-emissionen från barkpannan är kraftigt lastberoende. Pannans specifika NO_x-emission är som lägst i lastområdet 30-50 MW men ökar vid lägre respektive högre effektuttag. Detta medför att en eventuell framtida förändring (i form av t.ex. energieffektivisering eller förändring i produktmix) som medför ett minskat ångbehov skulle öka pannans specifika NO_x-emission trots att det absoluta NO_x-utsläppet samtidigt skulle minska. För att motverka en ökning av det specifika utsläppet av kväveoxider skulle man behöva öka energiproduktionen vid låg last genom en större förbränning av fastbränsle än vad energibehovet kräver varvid endast ca 20% av den ökade energikonsumtionen skulle kunna tillgodoses i form av ökad elproduktion. Resten av energin skulle få ledas bort som varmvatten. Naturvårdsverket anser att det är viktigt att energieffektiviseringar inte hindras. Eftersom totalbelastningen på miljön per år inte ökar med bolagets villkorsförslag jämfört med ett specifikt utsläpp per MJ, kan ett absolut årsvärde godtas. Dock bör detta, precis som bolaget angett, kompletteras med ett villkor på månadsbasis på 0,7 kg/ton blekt massa.

Det är viktigt att kraven på rättssäkerhet, ändamålsenlighet och lämplighet för egenkontroll och tillsyn tillgodoses när villkor formuleras. För att säkerställa att dessa uppfylls yrkar Naturvårdsverket på en annan formulering än vad bolaget föreslagit. Ett rättssäkert villkor visar tydligt vad som krävs av verksamhetsutövaren och det ska gå att objektivt fastställa när en överträdelse har skett. Ett ändamåls-

enligt villkor ställer krav som säkerställer de önskade miljökraven, i detta fall ett undvikande av alltför höga utsläppstoppar av kväveoxider under en längre tidsperiod. Ett villkor som är lämpligt för egenkontroll och tillsyn är tydligt och välgrundat. Det ska vara enkelt att konstatera vilka krav som gäller enligt villkoret och när villkoret har överträtts. Det ska genom mätningar eller andra kontrollåtgärder vara möjligt att på ett tillförlitligt sätt kontrollera hur villkoret efterlevs. Det ska inte finnas oklarheter som orsakar merarbete för tillsynsmyndigheter och verksamhetsutövare. Naturvårdsverket anser att en formulering som innebär att utsläppet som månadsmedelvärde ska understiga 0,7 kg/ton blekt massa under minst nio månader under ett kalenderår, är tillräckligt tydligt för att uppfylla ovanstående krav.

Naturvårdsverkets villkorsförslag

Utsläppet av kväveoxider (NO och NO₂), räknat som NO₂, från barkpannan får inte överskrida 150 ton/år. Utsläppet ska vidare som månadsmedelvärde understiga 0,7 kg/ton blekt massa under minst nio månader under ett kalenderår.

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen konstaterar att utsläppen av kväveoxider från bolagets barkpanna torde befinna sig inom det intervall som enligt IPPC:s BREF-dokument (BAT reference document) för massa- och pappersindustrin har angivits som BAT. Mot bakgrund av vad som har framkommit i målet bedömer länsstyrelsen att prövotiden bör kunna avslutas med avseende på utsläpp av kväveoxider från barkpannan. Vidare finner länsstyrelsen att bolagets förslag till villkor avseende utsläpp av kväveoxider från barkpannan bör kunna fastställas som slutligt villkor.

Kolmonoxid från barkpannan

Naturvårdsverket

Bolaget har byggt om sin barkpanna från snedrost till fluidiserad bädd. Detta har tillsammans med förbättrad styrning sänkt utsläppen av CO väsentligt. Utsläppen av CO var tidigare tidvis mycket höga. De har nu sänkts men kan fortfarande vara höga. Utsläppen varierar både med ångproduktion och typ av bränsle på ett sätt som

gör det svårt att för denna panna finna en rättssäker och ändamålsenlig konstruktion för ett villkor som skulle reglera utsläppet av CO. Det är dock angeläget att bolaget bibehåller och helst förbättrar sin nuvarande styrning av driften för att så långt som möjligt begränsa utsläppen av CO. I miljörapporten bör dygnsmedelvärdena av utsläppen av CO anges.

Naturvårdsverkets villkorsförslag

Bolaget ska bibehålla och så långt möjligt förbättra dagens styrning för minimering av utsläppen av CO.

Länsstyrelsen

Länsstyrelsens uppfattning är att det bör fastställas villkor för utsläpp av CO från bolagets barkpanna. Länsstyrelsen kan acceptera de utsläppsnivåer och den villkorskonstruktion som har föreslagits av bolaget.

Efter vad länsstyrelsen har erfarit så föreskrivs det i stort sett undantagslöst villkor i fråga om utsläpp av CO för fastbränslepannor inom energisektorn. Det föreskrivs villkor för att säkerställa att bildning av oönskade kolväten minimeras vid drift av pannorna. Vidare noterar länsstyrelsen att det har föreskrivits villkor beträffande utsläpp av CO för de fastbränslepannor som används av övriga massa- och pappersbruk inom länet.

Länsstyrelsen delar inte bolagets uppfattning att löpande information till länsstyrelsen om utsläppen av kolmonoxid utgör tillräckligt underlag för utövande av erforderlig tillsyn. Av 24 kapitlet miljöbalken framgår bland annat att om ett tillstånd att bedriva verksamhet enligt miljöbalken har vunnit laga kraft, gäller tillståndet mot alla, i frågor som har prövats i domen eller beslutet. Domen eller beslutet erhåller en så kallad rättskraft. Länsstyrelsen konstaterar, mot bakgrund av bestämmelsen i 24 kap. 1 § miljöbalken, att om denna fråga inte regleras i domen så kommer länsstyrelsens möjligheter att agera som tillsynsmyndighet att vara mycket små i denna del. Härav följer att det bör föreskrivas villkor beträffande utsläpp av kolmonoxid från barkpannan när länsstyrelsen i rollen som tillsynsmyndigheten i

annat fall saknar instrument att via tillsyn agera om det uppkommer ej önskvärda nivåer av utsläpp av kolmonoxid från barkpannan.

Stoft från sodapannan

Naturvårdsverket

I BREF 2001 anges BAT för utsläpp av stoft från sodapannor till 0,2-0,5 kg/ton massa. Någon halt anges inte i själva BAT-slutsatsen, men av faktaunderlaget i BREF-dokumentet framgår att angivet värde grundas på en antagen halt av 30-50 mg/nm³ (ingen O₂-halt angiven). I förslag till nya BAT-slutsatser (draft maj 2012) anges som årsmedelvärde 10-30 mg/nm³ tg (6 % O₂). Naturvårdsverket håller dock inte som osannolikt att den övre haltnivån kan komma att höjas något i de slutliga BAT-slutsatserna.

BAT-slutsatserna kommer i enlighet med industriemissionsdirektivet (IED) att bli bindande fyra år efter att de publiceras. BAT-slutsatserna ska dock gälla under normala förhållanden och kan därför inte fullt ut jämföras med villkor i ett tillståndsbeslut. Enligt artikel 15 i direktivet kommer det också att finnas viss möjlighet att få undantag från BAT-slutsatsen. Förutsättning för undantag är att miljövinsten inte står i proportion till kostnaden för att uppnå BAT.

Naturvårdsverket konstaterar att bolagets förslag till villkor ligger över nuvarande BAT enligt IPPC-direktivet och även över förslaget till nya BAT-slutsatser enligt IED. Med hänsyn till osäkerheter vad gäller mätning, stoftbelastning då sodapannan belastas fullt ut, lokalisering och en låg bakgrundshalt kan finnas skäl att acceptera ett något högre utsläpp än vad som kan anses vara BAT enligt BREF-dokumentet och vad som är bästa möjliga teknik enligt miljöbalkens 2 kap. Detta förutsätter dock att ett uppfyllande av de lägre utsläppsvärdena skulle innebära en väsentlig kostnad för bolaget.

Vid de muntliga kontakter som verket haft med bolaget uppges att den värmeåtervinning som nu kommer att ske från svaggaser gjort det möjligt för bolaget att

acceptera att andelen av rökgasflödet via det nya elfiltret ökar från tidigare antagna ca 15% till 25-30%. Ökas andelen ytterligare anser man att den tillkommande kostnaden för att producera färskånga blir för stor.

Enligt de siffror som bolaget redovisat minskar den samlade stofthalten i skorstenen när andelen av rökgasflödet som avleds via det nya elfiltret ökar. Det är sålunda en fråga om avvägning mellan stofthalt och kostnad för värmeproduktion. Det är bolagets skyldighet att visa att åtgärden inte är miljömässigt motiverad eller att den är orimligt betungande (se proposition 1997/98:45, sid 24-25). Bolaget har inte visat hur man kommit fram till den avvägning man nu gjort. Naturvårdsverket anser att bolagets skäl för att det ska tillåtas en högre stofthalt än vad installerad reningsutrustning kan åstadkomma inte bör accepteras.

Bolaget har yrkat att stofthalten i villkoret skrivs vid "6 % O₂". Detta är i enlighet med vad som används i förslaget till nya BAT-slutsatser. Normalt har tidigare inte syrehalten angetts för haltvillkor i utsläpp från sodapannor, vilket innebär att villkoret kommit att gälla vid den faktiskt förekommande syrehalten. Enligt vad verket erfarit så ligger den faktiska syrehalten i sodapannor på 3-4 %. För Karlsborgs del redovisar man syrehalter mellan 2,8-4,2 %, med ett medelvärde på 3,7 %. Eftersom syrehalten oftast inte angetts för mätresultat uppfattar verket det som att underlaget för BAT i verkligheten avser syrehalter på 3-4 %. Omräkning kan ske mellan olika syrehalter. Naturvårdsverket anser att det är lämpligt att en normerad syrehalt väljs som ligger nära den verkligt förekommande, varför 3 % O₂ är lämpligare.

Naturvårdsverkets villkorsförslag

Naturvårdsverket yrkar att det som villkor för utsläpp av stoft från sodapannan föreskrivs att halten som årsmedelvärde inte får överskrida 50 mg/nm³ torr gas, 3% O₂.

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen har inget att erinra mot bolagets slutliga villkorsförslag.

DOMSKÄL

Avsluta prövotiderna

Mark- och miljödomstolen anser att det föreligger ett tillräckligt underlag för att domstolen ska kunna ta ställning till behovet av slutliga villkor i de uppskjutna frågorna. Prövotiderna kan därför avslutas. Hittills gällande provisoriska föreskrifter upphör därmed att gälla.

I och med denna dom är samtliga frågor i målet slutligt avgjorda. Tillståndsprövningen av verksamheten vid Karlsborgs bruk i Kalix kommun, i anledning av ansökan den 16 april 2003, är därmed avslutad.

Domstolen redovisar nedan sina överväganden i respektive fråga.

Kväveoxider från barkpannan

Bolaget föreslår i denna del en villkorskonstruktion som fastslår ett begränsningsvärde på årsbasis kompletterat med en skyldighet för bolaget att redovisa åtgärder till tillsynsmyndigheten om ett angivet månadsmedelvärde överskridits. Till villkorskonstruktionen finns också kopplat en delegation till tillsynsmyndigheten att föreskriva villkor avseende skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått som ska vidtas för att de överskridna månadsmedelvärdena åter ska kunna innehållas.

Naturvårdsverket motsätter sig denna villkorskonstruktion och föreslår i stället att det angivna månadsmedelvärdet ska gälla under minst nio månader under ett kalenderår.

Mark- och miljööverdomstolen har i flera avgöranden under senare tid uttalat att riktvärden, eller riktvärdesliknande villkorskonstruktioner, inte bör användas och att villkor ska konstrueras med beaktande av möjligheterna att kontrollera det föreskrivna begränsningsvärdet, se t.ex. MÖD 2012:10 och 2012:12. Mot bakgrund av denna praxis bedömer mark- och miljödomstolen att villkoret inte bör formuleras på det sätt bolaget föreslagit.

Det av bolagets föreslagna begränsningsvärdet på årsbasis stöds av Naturvårdsverket och länsstyrelsen. Parterna är ense om att den totala utsläppsmängden per år inte bör överskrida 150 ton, vilket mark- och miljödomstolen anser utgör en lämplig nivå vid den tillståndsgivna produktionsnivån 320 000 ton blekt massa per år.

I villkoret ska föreskrivas att utsläppet ska kontrolleras genom kontinuerlig mätning och registrering. På så sätt tillförsäkras att bolaget, och tillsynsmyndigheten, har det underlag som behövs för att i tid vidta eventuella åtgärder för att det villkorsreglerade maximala årsutsläppet inte ska överskridas. Därigenom ges förutsättningar för att säkerställa att anläggningen drivs och underhålls så att lägsta möjliga utsläpp uppnås. Någon reglering av högsta utsläppsnivå på månadsbasis behövs inte.

Kolmonoxid från barkpannan

Mot bakgrund av redovisade låga mätresultat av såväl kolmonoxid som PAH delar mark- och miljödomstolen bolagets uppfattning att något villkor för utsläpp av kolmonoxid inte behöver föreskrivas. Prövotiden för utsläpp till luft av PAH från barkpannan avslutades utan föreskrift om slutligt villkor av samma skäl i miljödomstolens deldom den 23 september 2008.

Länsstyrelsen har påtalat behovet av ett utsläppsvillkor för att myndigheten ska ha möjlighet att agera gentemot bolaget vid inte önskvärda utsläppsnivåer. Mark- och miljödomstolen vill i denna del förtydliga bolagets skyldighet i enlighet med det allmänna villkoret att driva anläggningen på det sätt som beskrivs i ansökan med senare kompletteringar jämte tillsynsmyndighetens möjlighet och skyldighet i enlighet med bestämmelserna i 26 kap. miljöbalken att kontrollera att så sker. Om det framöver skulle framgå av de utsläppsmätningar som bolaget är skyldig att vidta enligt miljöbalkens allmänna bestämmelser att utsläppet av kolmonoxid ökar ankommer det på såväl bolaget som tillsynsmyndigheten att granska orsaken till detta och följa upp med erforderliga åtgärder.

Det finns inte heller skäl att, såsom Naturvårdsverket föreslagit, villkorsvis föreskriva om hur styrningen av systemet ska ske. Domstolen grundar denna bedömning dels på vad som angetts ovan om bolagets skyldighet att driva anläggningen på det sätt som beskrivits, dels på att bolaget uppgett att det saknas förutsättningar att sänka de redan låga utsläppsnivåerna med hjälp av förbättrad styrning.

Stoft från sodapannan

Bolaget har åtagit sig att, genom installation av ett rörsystem, nyttja ett varmvattenöverskott från kylningen av de svaga gaserna för att balansera den hetvattenförlust som en ökad belastning på det nya elfiltret bedöms medföra. På så sätt kan stofthalten från sodapannan sänkas utan att detta påverkar förbrukningen av varm- och hetvatten.

Naturvårdsverket har motsatt sig att det villkorsvis föreskrivs ett högre utsläppsvärde för stoft än vad den installerade reningsutrustningen kan åstadkomma och menar att bolaget inte visat att det finns skäl för det körsätt av anläggningen som bolaget förordar. Bolaget å sin sida menar att en ökad belastning av det nya elfiltret utöver planerad andel om 25-30 % av det totala rökgasflödet bedöms ge ett endast marginellt lägre utsläpp av stoft.

Mark- och miljödomstolen bedömer att det körsätt som beskrivits av bolaget kan godtas. Med detta körsätt bedömer domstolen att de av bolaget föreslagna, och av länsstyrelsen godtagna, utsläppsnivåerna är rimliga och kan föreskrivas. Utsläppet mäts i dag minst 6 gånger per år, vilket är lämpligt även fortsättningsvis.

Mot bakgrund av att det i förslaget till nya BAT-slutsatser anges stofthalt vid 6 % syrehalt finns skäl att, i enlighet med bolagets förslag, utgå från denna syrehalt vid villkorsskrivning, även om detta innebär en omräkning från de verkliga förhållandena vid bruket.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV425)

Överklagande senast den 3 juni 2013.

Helén Leijon

Lena Nilsson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Helén Leijon, ordförande, och tekniska rådet Lena Nilsson samt de särskilda ledamöterna Lars-Gunnar Sjölund och Annika Billstein Andersson. Avgörandet är enhälligt.

ANVISNING FÖR HUR MAN ÖVERKLAGAR - DOM I MÅL DÄR MARK- OCH MILJÖDOMSTOLEN ÄR FÖRSTA INSTANS

Den som vill överklaga mark- och miljödomstolens dom ska göra detta skriftligen. **Skrivelsen ska skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen.** Överklagandet prövas av Mark- och miljööverdomstolen vid Svea hovrätt.

Överklagandet ska ha kommit in till mark- och miljödomstolen **inom tre veckor** från domens datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i domen.

Har ena parten överklagat domen i rätt tid, får också motparten överklaga domen (s.k. **anslutningsöverklagande**) även om den vanliga tiden för överklagande har gått ut. Överklagandet ska också i detta fall skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen **inom en vecka** från den i domen angivna sista dagen för överklagande. Om det första överklagandet återkallas eller förfaller kan inte heller anslutningsöverklagandet prövas.

För att ett överklagande ska kunna tas upp krävs att Mark- och miljööverdomstolen lämnar **prövningstillstånd**. Det görs om:

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står mark- och miljödomstolens avgörande fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Mark- och miljööverdomstolen varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om:

1. den dom som överklagas med angivande av mark- och miljödomstolens namn samt datum för domen och målnummer,
2. den ändring av mark- och miljödomstolens dom som klaganden vill få till stånd,
3. grunderna (skälen) för överklagandet och i vilket avseende mark- och miljödomstolens domskäl enligt klagandens mening är oriktiga,
4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
5. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Har en omständighet eller ett bevis som åberopas i Mark- och miljööverdomstolen inte lagts fram tidigare, ska klaganden förklara anledningen till omständigheten eller beviset inte åberopats i mark- och miljödomstolen. **Skriftliga bevis** som inte lagts fram tidigare ska ges in samtidigt med överklagandet. Vill klaganden att det ska hållas ett förnyat förhör eller en förnyad syn på stället, ska han eller hon ange det och skälen till detta. Klaganden ska också ange om han eller hon vill att motparten ska infinna sig personligen vid huvudförhandling i Mark- och miljööverdomstolen.

Skrivelsen ska vara undertecknad av klaganden eller hans/hennes ombud. Till överklagandet ska bifogas lika många kopior av skrivelsen som det finns motparter i målet. Har inte klaganden bifogat tillräckligt antal kopior, framställs de kopior som behövs på klagandens bekostnad.

Om ni tidigare informerats om att **förenklad delgivning** kan komma att användas med er i målet/ärendet, kan sådant delgivningssätt också komma att användas med er i högre instanser om någon överklagar avgörandet dit.

Ytterligare upplysningar lämnas av mark- och miljödomstolen. Adress och telefonnummer finns på första sidan av domen.